

KONSERVERING AF MUSEUMSGENSTANDE.

Udarbejdet paa Foranledning af D. H. F.'s Museumsudvalg med Bistand af Nationalmuseets 2. Afd.

Museumssager skal ikke restaureres. Antikviteter i Privateje istandsættes i vore Dage saa hyppigt, at Eftertiden sikkert vil være taknemligst for urestaurerede Genstande. Enhver Restaurering, hvor fristende og lønnende den end kan synes, bør betragtes som et Indgreb i det historisk overleverede og derfor i hvert enkelt Tilfælde undskyldes og motiveres. Iværksættes den endelig, bør den gennemføres saa forsigtigt og samvittighedsfuldt som muligt. Møbler maa selvfølgelig ikke glattes eller afhøvles. Paa Snitværker maa ikke tilføjes manglende Dele. Maa der endelig tilføjes nye Lister eller lignende, bør der ikke lægges Skjul paa, hvad der er nyt. Gammelt Betræk og Polstring bør bevares. Specielt maa det fraraades at afrense Overmalinger og genfremstille oprindelige Farver ved Nymaling, at opforgylde medtaget Forgylldning eller at opfriske gamle, falmede Farver. Det kan vel gøres, men kræver samvittighedsfuld og kyndig Forundersøgelse og særlig Uddannelse, som selv meget dygtige og flinke Haandværkere ikke har; intet af denne Slags Arbejder bør foretages uden efter Samraad med Nationalmuseet.

Medens der saaledes hellere maa restaureres for lidt end for meget, bør der omhyggeligt sørges for Museumsgenstandenes Konservering. I saa Henseende er Tilstanden i de danske Lokalmuseer langt fra god, og selvom især de statsunderstøttede Provinsmuseer for Fremtiden i videre Omfang end hidtil vil kunne vente Raad og Bistand hos Tilsynet og Nationalmuseet, er det Udvalgets Haab, at efterfølgende korte Vejledning vil kunne gøre sin Nytte. Den anviser kun usammensatte og forholdsvis lette Fremgangsmaader, mange vil maaske synes Selvfølgeligheder, og adskillige Museumsmænd i Provinsen vil sikkert stræbe videre. Men Udvalget har anset det for urigtigt at lokke mindre øvede ind paa Experimenter, der kunde blive farlige for Genstandenes Bevaring

og maaske ødelægge mere end de gavnede. Lige saa meget som at fremhæve, hvad der bør gøres, har det lagt Vægt paa at nævne, hvad der ikke bør gøres, og hvor Vanskelighederne for Alvor begynder, og naar der bør søges Bistand hos de egentlige Fagmænd.

Vanskelighederne og Farerne vil altid være størst, naar det drejer sig om forhistoriske Oldsager, overfor hvilke der maa vises den største Forsigtighed med Hensyn til Konserveringsforsøg. Selv om noget af det, der her meddeles, ogsaa kan finde Anvendelse paa dem, er det dog væsentligt kun paa Sager fra historisk Tid, at der kan tages Sigte, og særligt gælder de givne Anvisninger Genstande fra de seneste Aarhundreder, ikke mindst Bondesager.

BEHANDLING AF GENSTANDE I SAMLINGER FRA HISTORISK TID.

Sten. Granit kan i Almindelighed taale Opstilling i fri Luft, selv om der maa tages særlige Hensyn overfor ildskørnede eller flisende Sten. Kalksten og især Sandsten bør derimod opstilles inde i Hus, og hvor dette ikke lader sig gøre, maa de beskyttes mod Væde og Temperaturveksling ved at anbringes under Halvtag og helst tillige om Vinteren tildækkes med Trækasser. Sandsten, der begynder at falde i Pulver, kan konserveres ved Fluatbehandling, som dog ikke bør paabegyndes uden af særligt øvede Folk.

Træ. De fleste Træsorter angribes af Træorm (Larven af den lille Borebille, Dødningeuret). Dyrets Forplantning er ikke afhængig af Aarstiden, og der kan til Stadighed være baade Æg, Larver, Pupper og udviklede Insekter. Billen lægger sine Æg i smaa Sprækker og Ridser, og herfra æder Larverne sig ind i Træet og forlader det først som helt udviklede Insekter; i det Øjeblik, de gaar ud af Træet, skubber de en lille Bunke Træmel ud af Hullet.

Det er nødvendigt fra Tid til anden at følge Træsagernes Tilstand; intet Middel har blivende Virkning, ialfald intet, som ikke forandrer Træets Farve og Karakter. Andre virkningsfulde Midler er saa giftige, at de ikke tør anbefales til almindeligt Brug. Smaasager behandles bedst ved fuldstændig Neddykning i Petroleum, hvori de skal henstaa en Times Tid indtil Træet er helt gen-

nemtrukket. Større Sager og Møbler kan behandles ved Pensling med Petroleum og Indsprøjtning i Hullerne. Stenoljen fordamper fuldstændigt uden at skade Farver eller Finering.

Malede Genstande bør, ligesom alle Billeder, værnes mod direkte Sol. Konservering af afskallede Farver, baade Malerier og malede Ornamenter, bør kun foretages efter Forhandling med Nationalmuseet.

Textilier og Tøjer af enhver Art maa aldrig udsættes for direkte Sol og heller ikke faa for stærkt Lys. Montrer med Textilier bør dækkes med mørkt Shirting; hvis et Værelse med Textilier er solbeskinnet i Museets Adgangstider, bør der være Trægardiner for Vinduerne, helst af gult Stof. Tøjsager maa endvidere værnes mod Støv, og Textilier, som ønskes bevarede for Eftertiden, bør kun udstilles under Glas. Hengemte Sager maa sammenfoldes og »knækkes« saa lidt som muligt.

Tøj af dyrisk Oprindelse, Uld og Skind, er altid udsat for Mølangreb. Møllenes Parringstid falder om Sommeren, og i Løbet af Vinteren bereder Larverne sig deres Puppehylster. Tøjer, som magasineres uden at blive udstillede, bør nøje efterses og derefter nedpakkes i solide, tætsluttende Papirposer (f. Eks. »Altidfin«), hvori der er strøet rigeligt Naftalin. Saavidt muligt bør disse Pakker gemmes paa et varmt Sted, saa at Naftadampene kan gennemtrænge Sagerne. Udstillede Sager kan værnes ved, at der saa skjult som muligt ophænges Poser med Naftalin. I Klædedragter kan der drysses Naftalin i Lommerne.

Mindre ildelugtende end Naftalin er en Blanding af Petroleum og Kamferspiritus i lige Dele, som rystes sammen og derefter stænkes paa Tøjet med en Stænkeflaske eller en Børste. Tøjet bør før Bestænkningen være rensat godt for Støv. I gode tætte Montrer kan indsættes Skaale med Formol (flydende Formalin), der tilsættes med $\frac{1}{10}$ Glycerin for ikke at fordampe for hurtigt.

Intet Middel mod Møl, heller ikke Æterblandinger, er bestandigt i sine Virkninger, og Textiliernes Tilstand bør derfor kontrolleres hvert Efteraar.

Lervarer, Fajance og Porcellæn frembyder kun faa Vanskeligheder. Saafremt Glasuren begynder at springe af Fajance eller

Lertøj, som Regel paa Grund af Saltdannelser i Leret, bør Genstanden udvandes i lunkent Vand, som skiftes dagligt tre, fire Uger i Træk.

Ved Sammenlimning bør i Reglen kun bruges Snedkerlim, ikke de i Handelen forekommende Kitter, som gør det vanskeligt at rette forkert eller unøjagtigt sammenlimede Stykker. Skaarene hensættes til Tørring i en Kasse med rent Sand, saaledes at det paalimede Skaar balancerer i sin rette Stilling.

Glas kan angribes af den saakaldte Glassyge, der viser sig paa forskellige Maader. Enten bliver det klare Glas hvidt og mælket, eller der viser sig Ridser, som efterhaanden bliver større. Tilslut synker Glasset sammen i Pulver eller smaa Skaller. Behandlingen af sygt Glas er vanskelig og usikker. Som forebyggende Middel anbefales det at beskytte Glasset mod Støv og med et Par Aars Mellemrum at vadske det forsigtigt med lunkent Vand.

Jern. Blankt Staal behandles med Stearinolje eller Parafinolje og slemmes med Kridt og smøres derefter med syrefri Vaseline.

Grovere Jernsager (Agerbrugsredskaber, Kakelovnsplader o. l.), der ikke har været i Jorden, kan renses mekanisk, med Sandpapir, Smergellærred, vaadt Sand og Staaltraadsbørste. Efter Behandlingen smøres Genstandene med lidt syrefri Vaseline, dog først efter grundig Aftørring og Tørring ved Varme. Paasmøringen bør ske, mens Sagerne er fuldstændig tørre og varme, og ikke i koldt Vejr eller fugtige Lokaler. Kakelovnsplader børstes efter Behandlingen med Graftpulver.

Jordfundne og stærkt forrustedes Jernsager er i Almindelighed meget vanskelige at konservere; selv de nyeste og bedste Fremgangsmaader er ikke i alle Tilfælde sikre, og i Jern, der er behandlet efter ældre Metoder, fortsættes som oftest Destruktionsprocessen. Den viser sig ved, at Jernet skaller, og at der danner sig brune Draaber eller Pletter af brunrødt Pulver. Sager af denne Art bør kun behandles efter Forhandling med Nationalmuseet.

Petroleum kan *ikke* anbefales til Afrensning af Rust; det løs-

ner vel Rusten ligesom andre Oljer, men det er ikke syrefrit og kan derfor fremme ny Rustdannelse.

Blankt Metal, Tin, Messing og Kobber, bør pudses saa sjældent som muligt. Bliver det stærkt anløbet, kan det pudses med Pudsecreme, hvoraf intet maa blive tilbage i Krogene.

Jordfundne Sager og i det hele Genstande, der har Patina (Malmklokker, Malmgryder o. l.) bør aldrig pudses. Den grønne eller mørke Patina er i Almindelighed »ædel« og uskadelig. Farlig er kun den, der viser sig som lysegrønt Pulver, siddende i fordybede Ar. Viser dette ondartede Ir sig, bør der forhandles med Nationalmuseet om Sagen.

Sølv og Guld bør pudses saa sjældent som muligt og aldrig opkoges. Anløbet Sølv behandles bedst med Ammoniak.

Til Rensning af Metal maa aldrig anvendes Syre. Shellak, Fernis og lignende Overtræk misklæder Jern- og Metalsager og gør ingen virkelig Nytte.

FØRSTE OMSORG FOR NYINDKOMNE JORDFUND.

Træ maa ikke udsættes for Sol eller Varme, men straks efter Optagningen af Jorden tildækkes og siden holdes vaadt, idet det snarest muligt emballeres i vaad Tørv eller vaade Klude. I Almindelighed maa det tilraades at indsende mindre og finere Træsager i vaad Emballage til Nationalmuseets Behandling. De fleste Træsarter er meget ømtaalelige. Kun Egetræ er mere haardført. Større Tømmerstykker og grovere Egetræssager kan renses ved Vadsugning og derefter lægges til langsom Tørring i en kølig Kælder. Efter Vadsugningen overpensles de med Borvand eller Karbolvand (2 pCt.), og under den langsomme Tørring overstryges de ganske tyndt med Linolje (saa lidt som muligt paa Penslen!). Linoljebehandlingen gentages flere Gange om Dagen, indtil Træet er helt tørt. Smaasager kan behandles paa noget lignende Maade; Rensningen bør dog kun ske med blød Pensel, Vandet aftrykkes med Filtrepapir og Overpenslingen foretages med Glycerin.

Tøj lægges i Vand, saa at Jord og Sand udfældes, med saa lidt Berøring af Tøjet som muligt. Til Vandet sættes lidt Borsyre. Efter gentagne Fornyetelser af Vandet lægges Tøjet til Tørring.

Læder maa ikke tørres i Luften, men holdes vaadt ligesom Træ. Det kan renses med blød Pensel i Vand, aftrykkes med Filtrepapir og nedlægges i Levertran 24 Timer, hvorefter det optages og aftørres i Filtrepapir. Under Tørringen bør det holdes i Form (Sko udstoppede med Papir).

Ben og Horn tørres langsomt. Viser Genstandene Tendens til at revne, nedlægges de i varm Limopløsning, hvortil er sat Glycerin (halvt af hvert) og henstilles efter Aftørring til langsom Tørring.

Jernsager, der optages af vaad Jord, og som har bevaret deres Form, idet Overfladen er sortagtig eller ved Tørring bliver blaa, bør snarest muligt indsendes til Behandling paa Nationalmuseet.

Jern, som kun har let rødbrun Overfladerust paa en velbevaret Metalkærne, kan renses som andre grovere Jernsager og i det hele behandles som disse, men Behandlingen maa foretages med største Forsigtighed, og bl. a. maa det iagttages, om Jernet har været fortrinnet eller overtrukket med Kobber.

Jern med store Rustklumper bør behandles med megen Varsomhed. Rustklumperne maa ikke afslaas eller afskrabes. Selv hvor Metallet er helt fortæret, kan man ved en omstændelig Fremgangsmaade (Konservator Rosenbergs Metode) genfremstille den oprindelige Form. Men hvilken Metode der i det enkelte Tilfælde skal vælges, er vanskelig at afgøre, og Afgørelsen bør i Almindelighed træffes af Nationalmuseet.

Genstande af *andet Metal*, Bronze, Malm etc., behøver sjældent hurtig Behandling udover en forsigtig Rensning med Vand og Pensel. Kun de fornævnte lysegrønne Irgruber er farlige. Guld angribes ikke og viser sig altid skinnende blankt; selv tynde Guldbelægninger paa uædelt Metal er lette at erkende. Sølv indgaar gerne kemiske Forbindelser med Svovl og Klor, saa at Overfladen bliver graa eller sort, eller (i kobberholdige Blandinger) grøntirret, men Forveksling med uædle Metaller er dog let at undgaa, og under alle Omstændigheder er enhver Skrabning med Kniv for at undersøge Materialet at foragte!